

Behovet for pensjonsreform

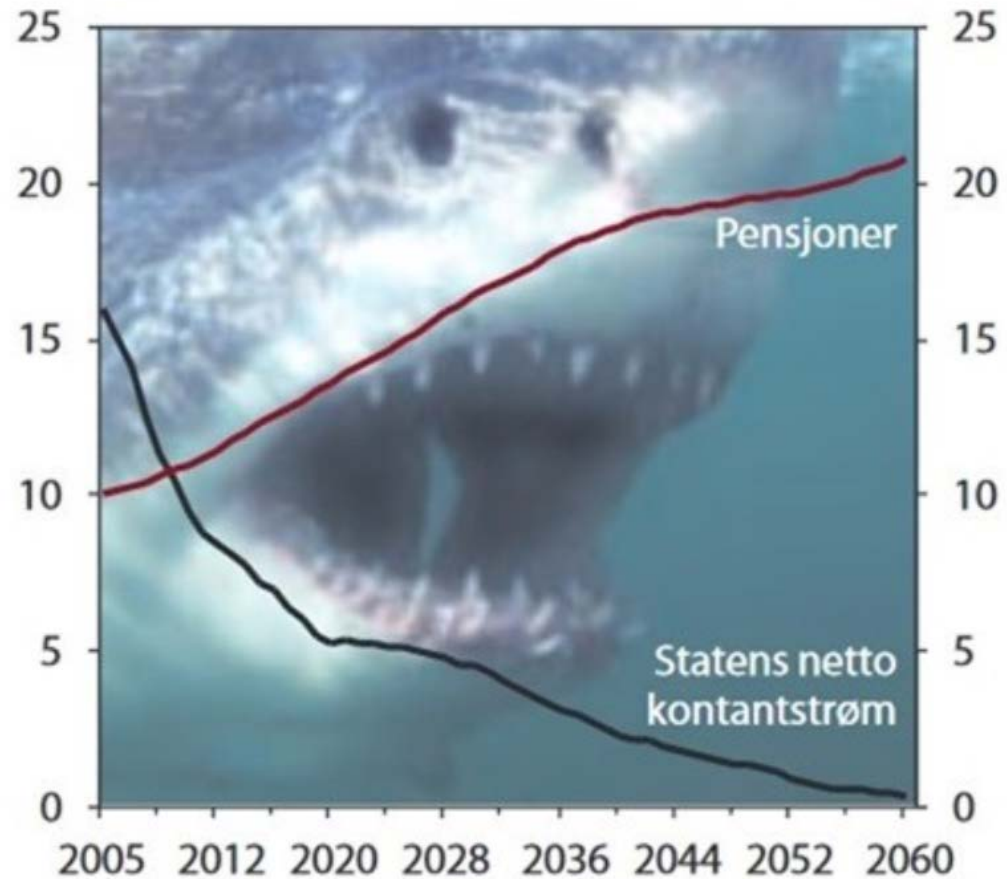
– hva er gjort og hva gjenstår?

Dag Holen

5. desember 2019

«Haikjeften»

Kilde: Kortversjon av St.meld. nr. 12 (2004–2005)

Folketrygdens utgifter til alders- og uførepensjon og statens netto kontantstrøm fra petroleumsvirksomheten. Andeler av BNP for fastlands-Norge

Budskap: Folketrygden var ikke økonomisk bærekraftig

Bærekraft – St.meld. nr. 12 (2004–2005)

- «**Folketrygden** skal være **bærebjelken** i det framtidige velferdssamfunnet. Det fordrer at pensjonssystemet er økonomisk bærekraftig over tid»
- «Folketrygden står overfor **økende utfordringer**. ... Disse utfordringene knytter seg særlig til pensjonssystemets langsiktige bæreevne»
- «Økonomien i folketrygden vil komme under økende press som følge av **svakere vekst i den yrkesaktive befolkningen, høyere gjennomsnittlige ytelser** og **stigende levealder** blant pensjonistene»

Bærekraft – St.meld. nr. 5 (2006–2007)

- «Fra slutten av dette tiåret vil en **markert aldring** av befolkningen stille pensjonssystemet overfor økende utfordringer»
- «Kombinasjonen av en økende andel eldre og **høyere gjennomsnittlige pensjoner** vil føre til en dramatisk økning i pensjonsutgiftene i folketrygden.»
- «Aldringen av befolkningen ... vil også gi **økte offentlige utgifter på andre områder**»
- «en rekke andre **systemmessige utfordringer** i pensjonssystemet som er blitt mer og mer tydelige»

Hvordan lage et mer bærekraftig pensjonssystem?

Tre muligheter:

- Økt skatt?
- Høyere pensjonsalder?
- Lavere årlig pensjon?

Den norske veien:

- Fleksibel pensjon
- Større økonomisk belønning for å jobbe
- Koble pensjonsnivået til utviklingen i levealder

Pensjonsreformen

En grunnleggende omlegging av alle pensjonsordningene

Startet med alderspensjon fra folketrygden

Deretter:

- Privat AFP
- Private tjenestepensjoner
- Offentlig tjenestepensjon
- Uførepensjon

Bred politisk enighet om pensjonsreformen

Pensjonsforlik 26. mai 2005:

- St.meld. nr. 12 (2004–2005) '*Prinsippmelding*'
- Relativt omfattende forlik om prinsipper for et nytt pensjonssystem
- Alle partiene unntatt FrP og SV sto bak

Pensjonsforlik 23. april 2007:

- St.meld. nr. 5 (2006–2007) *Opptjening og uttak av folketrygd*
- Forliket inneholdt noen presiseringer og justeringer
- Alle unntatt FrP sto bak

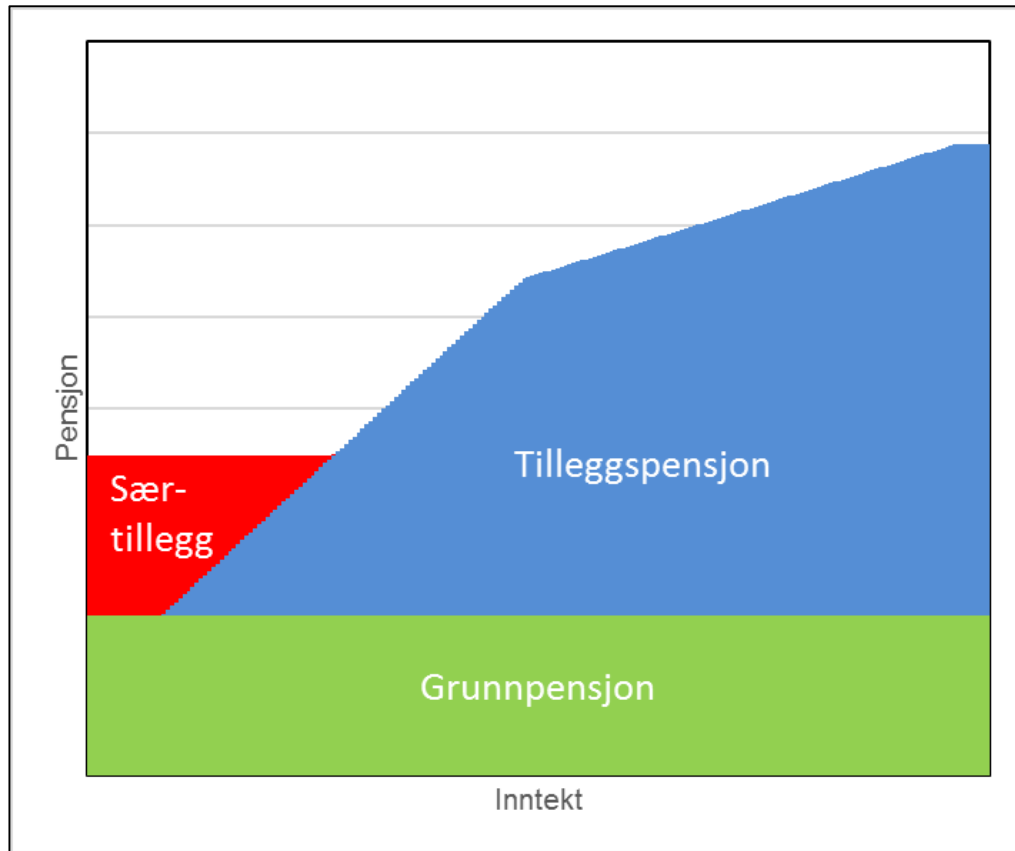
Ny alderspensjon i folketrygden: fire hovedgrep

- Nye **opptjenings**regler
 - Opptjening fra første krone
 - Alle år teller (alleårsopptjening)
- Fleksibelt **uttak** 62–75 år
 - Høyere pensjon ved senere uttak ('nøytralt')
 - Kombinere arbeid og pensjon uten avkorting
- **Levealdersjustering**
- Ny **regulering** av løpende pensjoner

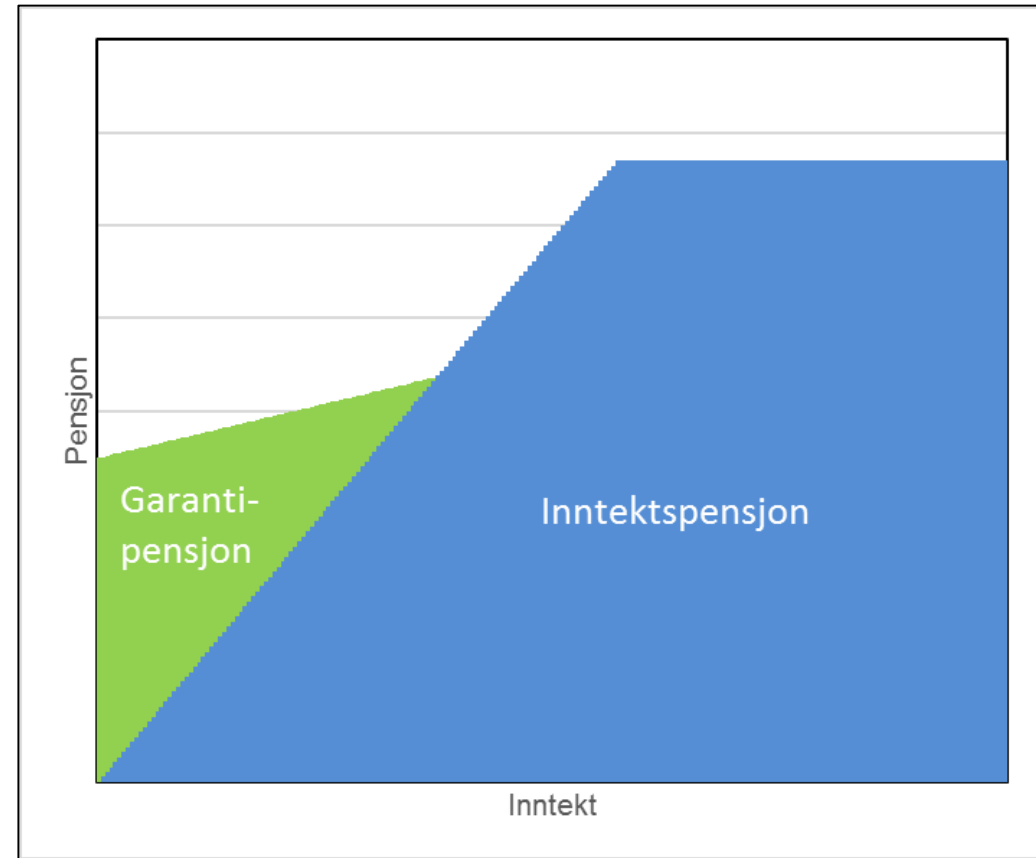

Alderspensjon fra folketrygden

Gammel folketrygd

Ny folketrygd

Fra besteårsregel til alleårsregel

Ny folketrygd:

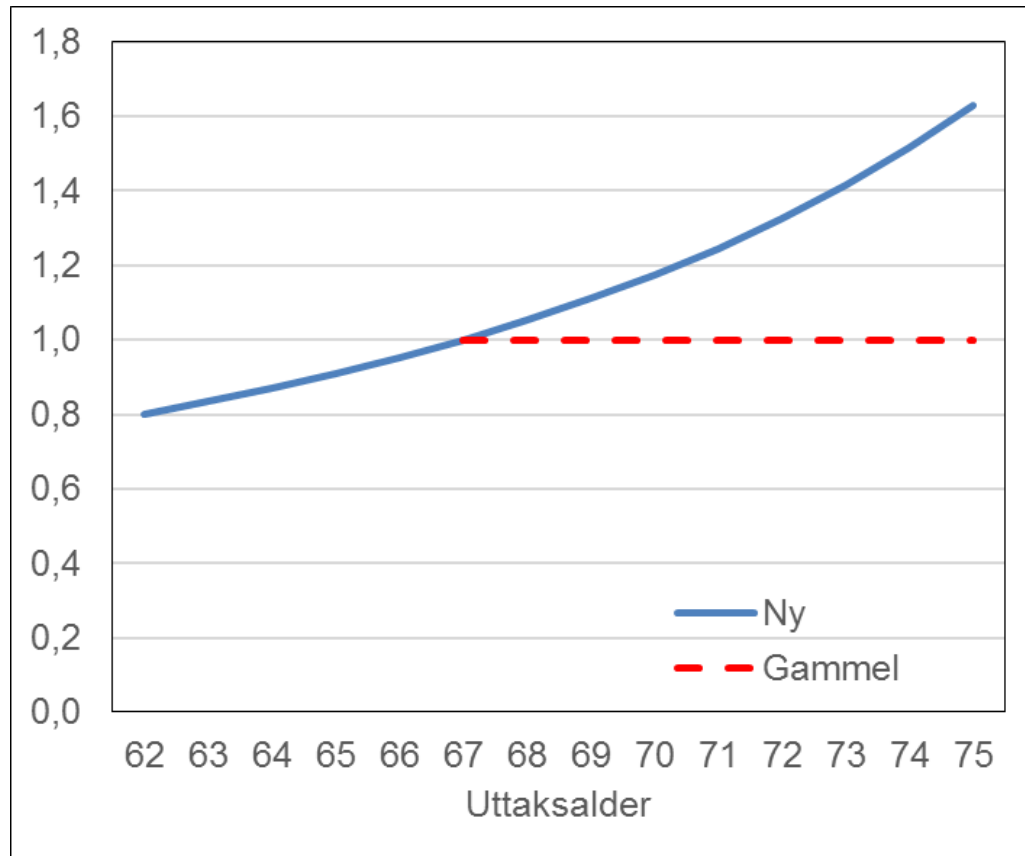
- Alle år gir opptjening av inntektspensjon
- Opptjening fra 13 til 75 år
- Kan alltid få økt opptjening – «full pensjon» finnes ikke mer
- Bidrar til at det lønner seg å vente ...

Gammel folketrygd:

- Tilleggspensjonen beregnet med utgangspunkt i 20 beste år
- Straffes ikke for noen år med lav inntekt
- Fordel med noen år med høy inntekt
- NAV: *Arbeid og velferd 2/2009*
 - Menn har tjent mer enn kvinner
 - Kvinner med høy inntekt har tjent mer enn andre kvinner

Uttak av alderspensjon fra folketrygden

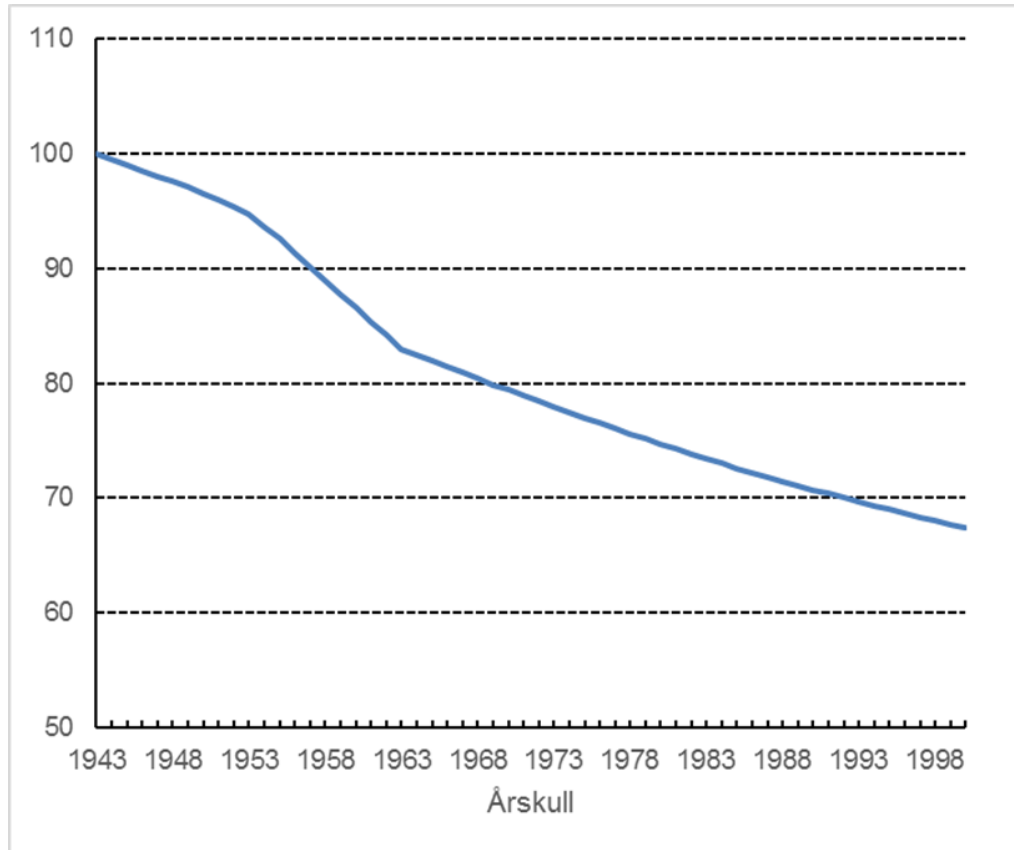
Uttakseffekt på pensjonsnivået for 1963-kullet

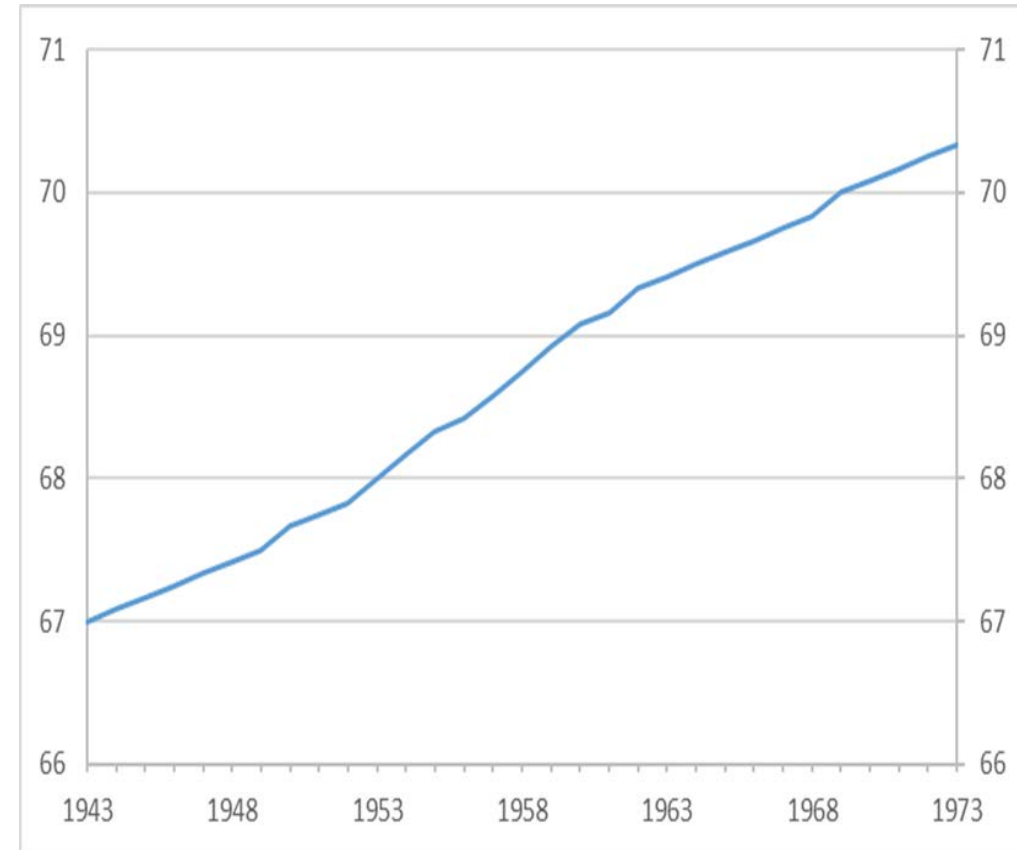
- 'Nøytrale' uttaksregler: Økt årlig pensjon ved senere uttak fordi pensjonen skal utbetales i færre år
- Konsekvens av ønsket om å kunne kombinere arbeid og pensjon
- Stor belønning for utsatt uttak

Levealdersjustering – og muligheten for å kompensere for effekten

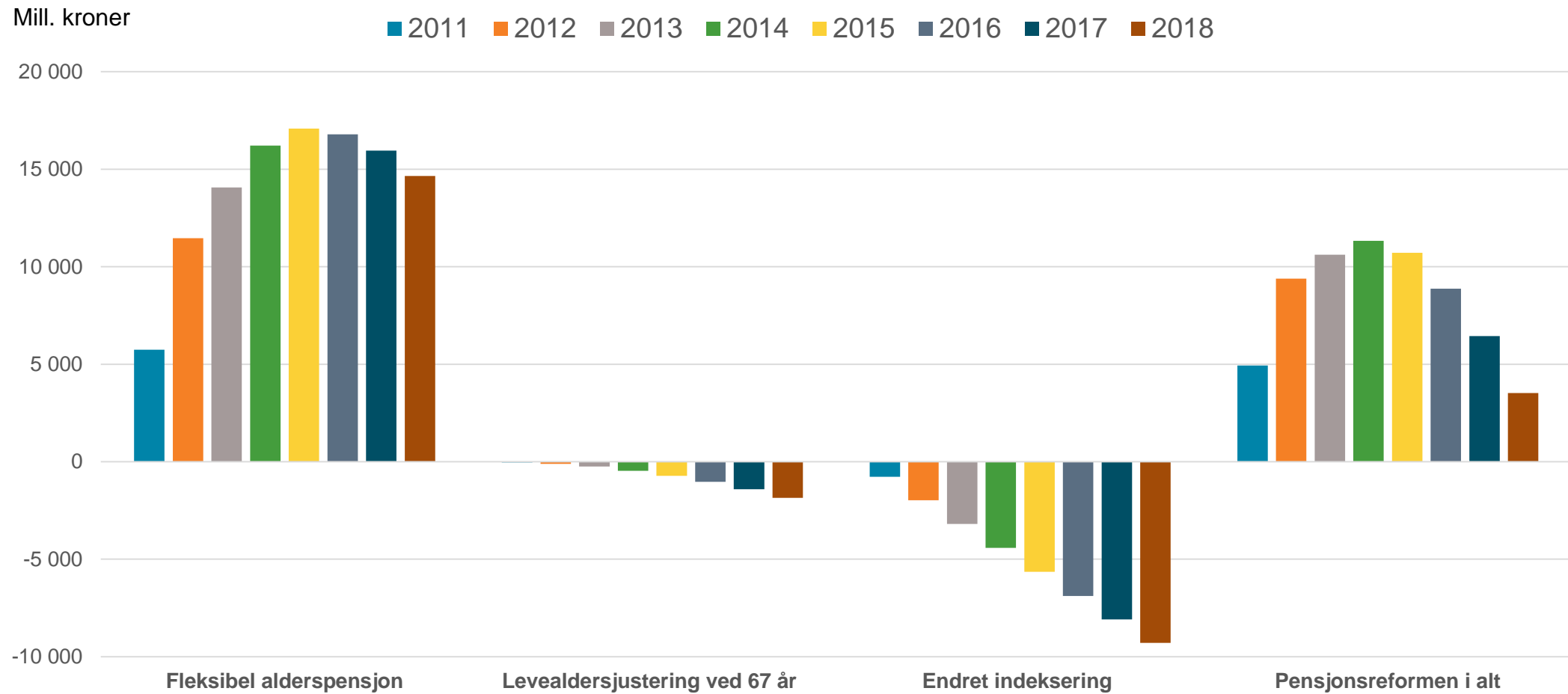
Virkingen på pensjon ved uttak 67 år

Nødvendig avgangsalder for å opprettholde pensjonsnivået

Effekter av reformen – effekter fram til nå

Effekter av reformen – anslag på langsiktige effekter

SSB anslår at reformen i 2060 vil ha følgende effekter:

- Høyere arbeidstilbud:
 - 240 000 flere tilbudte årsverk enn uten reform
- Lavere utgifter til alderspensjon
 - Økningen i årlige utgifter reduseres fra 227 mrd. til 114 mrd.
- Høyere offentlige inntekter
 - Offentlige inntekter er 8,6 prosent høyere enn uten reform
- Lavere finanspolitiske utfordringer
 - Det udekkede finansieringsbehov reduseres med 240 mrd. kroner

Kilde: Fredriksen m.fl.: artikkel i Søkelys på arbeidslivet 4/2019.

Er problemet løst?

- Det ligger an til at **handlingsrommet** i finanspolitikken de neste 10–15 årene blir **vesentlig mindre** enn vi er blitt vant til.
- Etter 2030 **blir utfordringene enda større** siden andelen eldre over 80 år da tiltar, samtidig som bidraget fra fondet gradvis vil finansiere en mindre del av de offentlige utgiftene.
- Det vil oppstå et **økende finansieringsbehov** i offentlig forvaltning som betyr at budsjettene må styrkes ved økte inntekter eller reduserte utgifter.

Pensjonsreformen – hva gjenstår? (1)

- Høsten 2015 ble et utvalg oppnevnt for å utrede folketrygdens ytelser til etterlatte
- Utvalget la fram et forslag til reform vinteren 2017
 - Forslagene til etterlatteutvalget bygger på at arbeid, egen inntekt og opptjening av egen pensjon skal være førstevalget
 - Utvalget foreslår at etterlatte under 67 år skal kunne få en tidsbegrenset omstillingsstønning med krav om aktivitet i form av arbeid, arbeidssøking eller utdanning
 - Videre foreslås det å avvikle særreglene som gir etterlatte høyere alderspensjon og uføretrygd, og å styrke ytelsen til barn
- Departementet jobber med å følge opp utvalgets utredning
- Høringsnotat 17. september med forslag om avvikling av særregler i alderspensjon for forsørgere

Pensjonsreformen – hva gjenstår? (2)

- Uføretrygd gis til 67 år, uføre blir da alderspensjonister
- Opptjening til alderspensjon for uføre, som om man fortsatt var arbeidsfør, fram til 62 år i nye opptjeningsregler.
- Økende levealder gir lavere pensjonsnivå, men uføre kan ikke motvirke dette ved å stå lenger i arbeid
- Uføre 1944–1953 gis et tillegg som skjermer for om lag halvparten av levealdersjusteringen
- Høringsnotat 17. september med forslag om at skjermingsordningen ikke videreføres for yngre årskull
- Behov for tiltak dersom arbeidsføre i tiltakende grad står lenger i arbeid

Pensjonsreformen – hva gjenstår? (3)

Noen gjenslående problemstillinger i offentlig tjenestepensjon:

- Pensjon til personer med særaldersgrenser
- Ny AFP i offentlig sektor
- Alderspensjon til uføre

Arbeids- og
sosialdepartementet